

БАЛАНСОВИТЕ ПОЗИЦИИ И КРЕДИТНАТА ПОЛИТИКА КАТО ФАКТОРИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ СРЕЩУ БАНКОВА НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТ

Кристи Христова Маринова

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – гр. Свищов
Катедра „Финанси и кредит“

Резюме: Обект на изследването е банковата система. Предметът на разработката фокусира върху теоретичните аспекти и емпиричните проблеми при структурирането на балансовите позиции и провеждането на кредитната политика на търговските банки с оглед превенция срещу банкова несъстоятелност. Изследователската теза, която се тества в настоящия изследователски труд, се формулира, както следва: балансовите позиции и кредитната политика за ключови фактори за превенция срещу банкова несъстоятелност. Целта на разработката е да се изследват в теоретико-приложен план балансовите позиции и регулаторните детерминанти като ключови фактори за защита срещу банкова несъстоятелност.

Изследването доказва, че рисковете в банковото дело се отстраняват обичайно частично, но никога изцяло. Те могат да се редуцират, хеджират или трансферират. Класическо е правилото, че при по-голяма маса от клиенти в пасива и в актива е статистически много малко вероятно да се генерира ликвидна криза поради предсрочно падежиране на доставки на ресурси в пасива или мащабни просрочия на пласменти в актива. Всички тези действия водят до ефективна превенция срещу най-големия риск – банковата несъстоятелност и ефектната защита на акционерното богатство, измервано и групирано по елементи чрез балансовите позиции на банката.

Ключови думи: търговска банка, балансови позиции, кредитна политика, банкова несъстоятелност.

JEL: G12, G21, G31, G32, G34.

BALANCE SHEET POSITIONS AND CREDIT POLICY AS FACTORS FOR THE PREVENTION OF BANK INSOLVENCY

Kristi Marinova

D.A.Tsenov Academy of Economics – Svishtov
Department of Finance and Credit

Abstract: The area of research is the banking system. The subject of the paper focuses on the theoretical aspects and empirical problems in the management of the balance sheet positions and the assets of credit institutions in order to prevent bank insolvency. The research thesis, tested in this research paper is formulated as follows: Balance sheet positions and credit policy for key factors for the prevention of bank insolvency. The aim of the thesis is to investigate in theory and practice the management of balance sheet positions and the determinants of credit policy as key factors for protection against bank insolvency.

The study proves that risks in banking are usually eliminated in part, but never entirely. They can be reduced, hedged or transferred. The rule is that with a larger number of customers in the liability and the asset, it is statistically unlikely a liquidity crisis to be generated due to the early maturity of resource deliveries in the liability or large asset overdue delays. All these actions lead to effective prevention against the greatest risk - bank bankruptcy and effective protection of share wealth, measured and grouped by items through the balance sheet positions of the bank.

Key words: Commercial Bank, balance sheet items, credit policy, bank insolvency.

JEL: G12, G21, G31, G32, G34.

***

Банковата система е ключов компонент от националната и глобалната икономика. Нейната класическа конструкция е йерархично изградена на двузвенен принцип, като водеща е ролята на основния национален банков институт: централната банка. В нейните регулаторни правомощия е „...да поддържа ценовата стабилност чрез осигуряване стабилността на националната парична единица и провеждане на парична политика в съответствие с изискванията ... „ (вж. чл. 2 (1) от ЗБНБ). Допълнително, в Закона за БНБ, е вменен ангажиментът „...да регулира и осъществява надзор върху дейността на другите банки в страната с оглед поддържане стабилността на банковата система и защита интересите на вложителите.“ (вж. чл. 2(6) от ЗБНБ). В конкретика регулаторната функция на централния банков институт намира проявление и в определянето „...с наредба задължителните минимални резерви, които банките са длъжни да поддържат при нея, метода за изчисляването им, както и условията и случаите за плащане на лихва върху тях; както и утвърждаването „... с наредба други условия и изисквания за поддържане стабилността на кредитната система.“ (вж. чл. 41 (1), т. 1 и 2 от ЗБНБ).

На тази основа за **обект** на изследването се определя банковата система. **Предметът** на разработката фокусира върху теоретичните аспекти и емпиричните проблеми при структурирането на балансовите позиции и провеждането на кредитната политика на търговските банки с оглед превенция срещу банкова несъстоятелност. Изследователската **теза**, която ще бъде тествана в настоящия труд, се формулира, както следва: *Балансовите позиции и кредитната политика са ключови фактори за превенция срещу банкова несъстоятелност. Целта на разработката е да се изследват в теоретико-приложен план балансовите позиции и регулаторните детерминанти на кредитната политика като ключови фактори за защита срещу банкова несъстоятелност.*

Конкретните **задачи**, които се поставят в разработката, са:

Първо. Да се направи критичен преглед на теоретичните открития и регулаторни развития в посока балансовите позиции на ТБ.

Второ. Да се развият и структурират методическите основи за изграждане на банкова кредитна политика в регулаторен режим като съвременен метод за превенция и ранно предупреждение за потенциални банкови кризи.

С оглед на така формулираните обект, предмет, теза, цел и задачи разработката е структурирана в следните обособени части. Част първа изследва в теоретичен аспект балансовите позиции на ТБ като основа за оценка и управление на богатството на акционерите на ТБ; част втора поставя акцент върху детерминантите на кредитната политика на ТБ като ефективен инструмент за превенция при банкова несъстоятелност. В заключението са представени основните резултати от изследването.

I. Философия на балансовите позиции на ТБ

Балансовите позиции на ТБ са основа за модерния банков мениджмънт. В актива на баланса стоят кредитоискателите и кредитополучателите, които от своя страна ползват от ресурсите в пасива под формата на кредити с различно предназначение. Това са практически два типа клиенти, всеки със свои интереси и законова защита. Ключовата разлика обаче между двата типа клиенти е, че по законодателен път интересите на депозантите са защитени чрез Закона за защита на влоговете в банките, чрез институцията Фонд за гарантиране на влоговете в банките. Мащабът на гаранция е лимитиран за България до 196 000 лв. (чл. 4 от ЗГВБ), като е използвана формулировката „на едно лице в една банка“. Ролята на фонда е да „... изплаща задължения на съответната банка към нейни вложители до гарантираните размери, когато БНБ е отнела издадената лицензия за банкова дейност“ (чл. 23 от ЗГВБ) на дадена ТБ. Също така, при наличие на претенция за размер на влога над горния лимит се прилага следното правило: „За вземанията си над полученото от фонда вложителите се удовлетворяват от имуществото на банката в съответствие с действащото законодателство.“ (чл. 23 (10) от ЗГВБ). Интересите на клиентите – кредитополучатели, от своя страна, могат да бъдат силно увредени поради активиране в случай на банковата несъстоятелност на клаузата по договора за кредит на „предсрочна изискуемост“. В пасива на баланса стоят доставчиците на ресурси начело с депозантите и държателите на собствения капитал (акционерите). В жизнения цикъл на банката обаче винаги има и опция за такова влошено ниво на управление на банковите активи и пасиви, което да генерира ситуация на банкова несъстоятелност.

На тази основа в терминологичен план за целите на разработката ние дефинираме за *банкова несъстоятелност* процедура по управление (чрез назначени по определен ред лица – квестори или синдици) на банка след потвърдено от компетентен съд решение на УС на ЦБ за отнемане на

лиценза за банкова дейност, вкл. описаното в чл. 13 (1) от ЗБНБ, което решение се инициира при строго нормативно разписани обстоятелства, уточнени в чл. 36 (2)¹ от ЗКИ, преминава през етап на управление на балансовите позиции (вземанията и задълженията) и имуществото и приключва с решение на съда по несъстоятелността при изплащане на задълженията или изчерпване на масата на несъстоятелността (чл. 105 (1) от ЗБН), което включва и съдебно постановяване на заличаването на банката от търговския регистър. Паралелно следваме виждането, че *банковият синдик* е особена и качеството нова форма на изява на институционализиран мениджър на банкова институция (в процедура на банкова несъстоятелност) чиито ефективни действия, навременни решения и превантивни инициативи с правораздавателен и регулаторен характер пряко водят до защита патриномиума на банката в несъстоятелност, чието осребряване формира ресурс за възстановяване средствата във Фонда за гарантиране на влоговете в банките (ФГВБ). Независимо дали става дума обаче за управление на банкова институция в обичаен или форсмажорен режим (банкова несъстоятелност) е важно да държим аналитичен фокус върху правилата за отчетност и попълване със съдържание на балансовите позиции на ТБ.

Съвременната банкова система се основава върху строги правила за финансова отчетност. „Целта на тези отчети е въвеждането на рамка за финансово отчитане, която се основава на Международните счетоводни стандарти и Международните стандарти за финансови отчети (МСС/МСФО), приети от Европейската комисия, съгласно Регламент (ЕО) № 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета от 19 юли 2002 г.²“ Постигането на сравнимост между позициите в актива, пасива, дохода и паричния поток на поднадзорните лица – търговските банки – е фактически основната и водеща цел на БНБ с въвеждането и задължителното прилагане на стандартизирана рамка за отчитане.

В своята цялост рамката за структуриране на позициите в баланса, отчета за приходите и разходите и отчета за паричния поток отговаря на философията на базелските регулаторни стандарти и е предимство към прилагане на стандарта БАЗЕЛ II и бъдещо въвеждане на стандарта БАЗЕЛ III като ефективен отговор и противодействие на факторите, провокирали глобалната финансова криза от 2008 г. На тази основа регулаторните стандарти за балансовите позиции, дохода и паричния поток в търговските банки са основа за изграждане на методика за анализ и оценка на платежоспособността и капиталовата адекватност на кредитните институции. Самите кредитни институции са основна структурна компонента сред икономическите

---

¹ Заб. Българската народна банка задължително отнема издадения лиценз на банка поради неплатежоспособност, когато собственият капитал е отрицателна величина и не са изпълнени условията за реструктуриране по чл. 51, ал. 1 от Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

² Вж. <http://www.bnb.bg/BankSupervision/BSSDFinancialReports/index.htm>

агенти в националната икономика, които пряко отговарят за функциите кредитиране и спестяване (вж. фиг. 1. (Захариев & други, 2015, стр. 12)). Българската народна банка (БНБ) е централен банков институт с надзорен статут спрямо банките, осъществяващи дейност на територията на Република България. Към началото на 2018 г. на територията на Република България оперират 22 търговски банки, лицензирани от БНБ, и 6 клона на търговски банки³.

Паралелно в режим на уведомление за свободно предоставяне на услуги на територията на Република България, съгласно взаимното признаване на единния европейски паспорт, са 22 кредитни институции, лицензирани в страни от ЕС (BNB, Кредитни институции, 2018). За целите на изследването е важно разграничението между кредитна институция (банка) и финансова институция. В първия аспект действащата чрез Закона за кредитните институции нормативната регламентация определя обхват на дейност, който включва 16 отделни активности⁴.

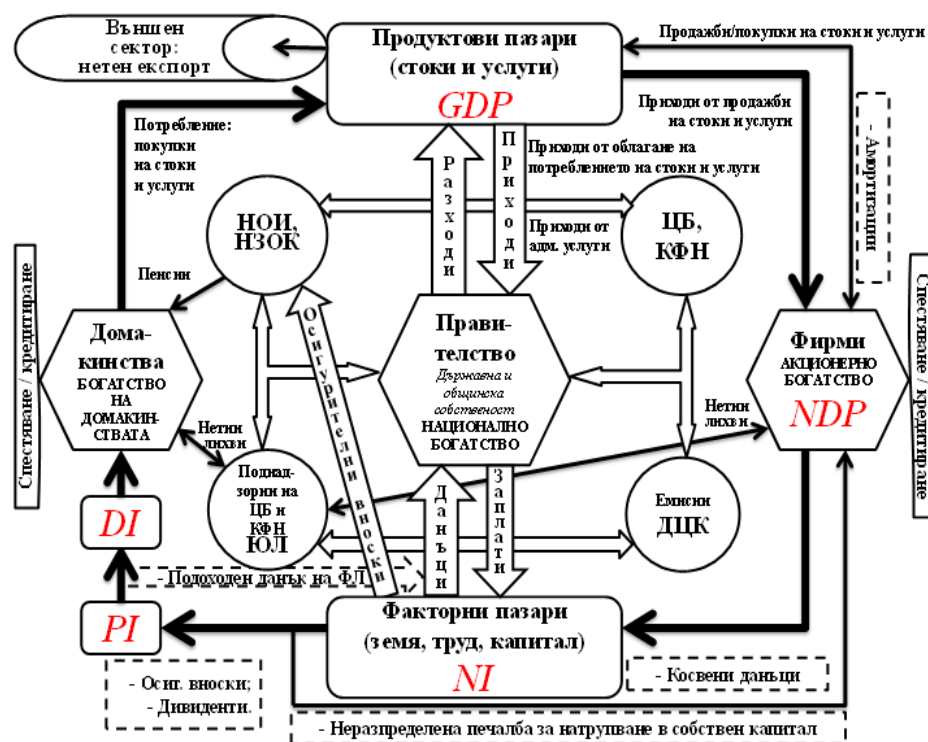
Във втората насока обхватът на дейност на финансовите институции може да включва:

1. дейности 1, 2, 5-12 от посочените за кредитните институции;
2. придобиване на участия в кредитна институция или в друга финансова институция;
3. отпускане на заеми със средства, които не са набрани чрез публично привличане на влогове или други възстановими средства (BNB, ЗКИ, чл. 3 (1), 2006).

---

³ Заб. Съгласно чл. 2 ал. (1) от Закона за кредитните институции (ЗКИ) „Банка (кредитна институция) е юридическо лице, което извършва публично привличане на влогове или други възстановими средства и предоставя кредити или друго финансиране за своя сметка и на собствен риск“. Тя може да извършва: 1. извършване на платежни услуги по смисъла на Закона за платежните услуги и платежните системи; 2. издаване и администриране на други средства за плащане (пътнически чекове и кредитни писма), доколкото тази дейност не е обхваната от т. 1; 3. приемане на ценности на депозит; 4. дейност като депозитарна или попечителска институция; 5. финансов лизинг; 6. гаранционни сделки; 7. търгуване за собствена сметка или за сметка на клиенти със: а) инструменти на паричния пазар – чекове, менителни, депозитни сертификати и други, извън случаите по т. 8; б) чуждестранна валута и благородни метали; в) финансови фючъри, опции, инструменти, свързани с валутни курсове и лихвени проценти, както и други дериватни инструменти, извън случаите по т. 8; 8. търгуване за собствена сметка или за сметка на клиенти с прехвърляеми ценни книжа, участие в емисии на ценни книжа, както и други услуги и дейности по чл. 5, ал. 2 и 3 от Закона за пазарите на финансови инструменти; 9. парично брокерство; 10. консултации на дружества относно тяхната капиталова структура, отраслова стратегия и свързани с това въпроси, както и консултации и услуги относно преобразуване на дружества и сделки по придобиване на предприятия; 11. придобиване на вземания по кредити и друга форма на финансиране (факторинг, форфетинг и други); 12. издаване на електронни пари; 13. придобиване и управление на дялови участия; 14. отдаване под наем на сейфове; 15. събиране, предоставяне на информация и референции относно кредитоспособността на клиенти; 16. други подобни дейности, определени с наредба на Българската народна банка.

⁴ Заб. Посочените 16 бр. дейности са по чл. 2, ал. (2) от ЗКИ.

Фигура 1. Място и роля на търговските банки в кръгооборота на паричните потоци в националната икономика (Захариев & други, 2015) с изменения

Пълното или частично осъществяване на дейностите от кредитните институции се определя от издадения лиценз за извършване на банкова дейност от БНБ. Същата лицензионна регламентация се отнася и до финансовите институции. По данни на БНБ към м. август 2017 г. на територията на Република България оперират 257 финансови институции, един фонд (Националният гаранционен фонд) и 26 кредитни кооперации (BNB, BankSupervision, 2017). Самата надзорна институция (БНБ) чрез механизма на лицензиране и вписване в съответния регистър ограничава и/или разрешава осъществяване на законово дефинираните дейности за двата типа институции. Именно за надзорни цели, кредитните и финансовите институции са задължени да прилагат унифицирани отчетни форми. Уникафикацията на отчетните форми позволява осъществяване на наблюдение, оценка и анализ на цялостната банкова система чрез математическо сумиране на записите по балансните позиции и отчетите за дохода на опериращите на територията на България банки.

Съгласно указанията на БНБ за изготвяне на отчетни форми за надзорни цели те съдържат финансова информация, разделена на два компонента: основна и допълнителна. „В основната информация се включват баланс и отчет за приходите и разходите (отчет за доходите). Допълнителната информация е свързана и пояснява основната и включва останалите отчетни форми (приложения).⁵“

Паралелно е важно разграничението на приложимите пет водещи концепции за конструиране на балансовите позиции на търговската банка:

- Счетоводен подход;
- Пазарен подход (Sinkey, 1988, pp. 578-588);
- Фискален подход (МФ, 2007);
- Регулаторен подход (вж. Табл. 1 (BNB, 2018));
- Управленски подход.

Докато счетоводният и регулаторният подход взаимно се припокриват и надграждат, вкл. с вариациите на фискалния подход, то пазарният подход е основа за еволюиране до управленски подход към конструиране и структуриране на банкови балансови позиции. Практически всеки от петте подхода е и алтернатива и допълнение към останалите. Независимо от тяхното взаимно допълване, с оглед на функционирането на банковия бизнес като регулаторен такъв, е важно да се отчете позицията и стандартите на БНБ за съставяне, подреждане и съдържателно формиране на отделните позиции в баланса на търговските банки (вж. Табл. 1.).

В структурата на актива в Балансовия отчет на системата на ТБ в България към 30.09.2018 г. по позиции в хил. лв. с най-висок относителен дял са кредитите и авансите (62,5%), следвани от задължителните минимални резерви (Парични салда в централни банки) с дял от 13,10% и на трето място позиция „Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход“ с дял от 10%. В пасива на баланса водеща е позиция „Депозити“ с дял от 85,8%, следвана от позиции в раздел „Собствен капитал“, в т.ч. „Капитал“ с 3,63% и „Други резерви“ с дял от 3,56%.

Трябва да се отбележи, че в основната си част регулаторният подход, прилаган от БНБ, следва международната практика и ангажиментите на България от членството в ЕС. Също така с оглед и на преобладаващата чуждестранна собственост в капитала на функциониращите в България банки е логична и силната връзка между регулаторния и счетоводния подход в частта приложение на Международните счетоводни стандарти (МСС) и Международните стандарти за финансови отчети (МСФО).

---

⁵ Заб. Вж. http://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_download/bs_fi_r_2012_q1_a2_bg.doc, с. 1.

Таблица 1

Балансов отчет на системата на ТБ в България към 30.09.2018 г.
по позиции в хил. лв. и относителен дял

АКТИВИ	Сума в хил. лв.	Дял.
Пари, парични салда при централни банки и други депозити на виждане	20,106,570	19.48%
Парични наличности	1,871,457	1.81%
Парични салда в централни банки	13,521,806	13.10%
Други депозити на виждане	4,713,307	4.57%
Финансови активи, държани за търгуване	525,930	0.51%
Нетъргуеми финансови активи, задължително отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	307,917	0.30%
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	49,252	0.05%
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	10,340,235	10.02%
Финансови активи, отчитани по амортизирана стойност	67,139,127	65.06%
Дългови ценни книжа	2,641,069	2.56%
Кредити и аванси	64,498,058	62.50%
Деривати - отчитане на хеджиране	16,132	0.02%
Промени в справедливата стойност на хеджираните позиции при хеджиране на портфейл срещу лихвен риск	0	0.00%
Инвестиции в дъщерни предприятия, съвместни предприятия и асоциирани предприятия	473,253	0.46%
Материални активи	1,764,589	1.71%
Нематериални активи	217,409	0.21%
Данъчни активи	36,743	0.04%
Други активи	1,893,162	1.83%
Нетекучи активи и групи за освобождаване, класифицирани като държани за продажба	320,727	0.31%
ОБЩО АКТИВИ	103,191,046	100.00%
ПАСИВИ И СОБСТВЕН КАПИТАЛ		
ПАСИВИ		
Финансови пасиви, държани за търгуване	78,244	0.08%
Финансови пасиви, отчитани по амортизирана стойност	89,540,236	86.77%
Депозити	88,570,866	85.83%
Емитирани дългови ценни книжа	328,706	0.32%
Други финансови пасиви	640,664	0.62%
Деривати - отчитане на хеджиране	43,001	0.04%
Провизии	222,501	0.22%
Данъчни пасиви	34,773	0.03%
Други пасиви	785,988	0.76%
ОБЩО ПАСИВИ	90,704,743	87.90%
СОБСТВЕН КАПИТАЛ		
Капитал	3,749,690	3.63%
Премийни резерви	500,451	0.48%
Друг собствен капитал	176	0.00%
Натрупан друг всеобхватен доход	493,128	0.48%
Неразпределена печалба	2,854,376	2.77%
Преоценъчни резерви	-1,314	0.00%
Други резерви	3,670,168	3.56%
Печалба или загуба, относима към собствениците на предприятието майка	1,219,628	1.18%
ОБЩО СОБСТВЕН КАПИТАЛ	12,486,303	12.10%
ОБЩО СОБСТВЕН КАПИТАЛ И ОБЩО ПАСИВИ	103,191,046	100.00%

Източник: БНБ

2. Аспекти и особености на регулациите в кредитната политика като основен компонент от цялостния банков мениджмънт

В правомощията на УС на БНБ е вменено както правото за издаване на лицензи на банки, така и правото на отказ от издаване и отнемане на вече издадени лицензи (вж. чл. 16, т. 15 от ЗБНБ). С особена тежест в регулаторната уредба и практика е и правомощието на УС на БНБ за вземане решение за поставяне на банки под особен надзор по ред и при условия, които подлежат на определяне в ЗКИ (вж. чл. 16, т. 15 от ЗБНБ).

В много отношения устройството на банковата система и нейните основни регулаторни правомощия потвърждават наличието на воля в законодателя да йерархира, субординира и нотифицира звената в банковата система по начин, гарантиращ запазване стабилността на самата система. Самата структура на управление на БНБ дава много широки правомощия на банковия надзор, който фактически превръща разписаната отговорност с постоянен информационен поток от отчети, указания, регулации, мерки и действия в посока запазване стабилността в банковата система. При всички обстоятелства обаче банковата система в своето фундаментално ниво – кредитните институции – може да се окаже обект на неблагоприятно стечение на обстоятелства с външен, макроикономически характер, или обстоятелства със зловреден, вътрешно-управленски характер или на комбинация от посочените две неблагоприятни влияния. Когато е налице такава ситуация или комбинация от неблагоприятни влияния, банковата система може да се окаже, че е поставена под натиск на стабилността, като звената, поели непремерени рискове се окажат с такъв обем „токсични активи“, който да „зарази“ каскадно цялата система, поради ефекта на взаимно свързаност чрез кредити и депозити на кредитните институции.

Кредитната политика е израз на плановете и действията на банката в сферата на кредитните операции. Тя обхваща начина и направленията за използване на собствените и привлечените средства, съдържанието, обема и качеството на кредитния портфейл, условията на кредитните лимити и други. Установила се е максимата, че „Кредитната политика е изкуство, правилно да се предоставят парите като заеми“. Кредитните регулатори в бизнеса, изразени чрез краткосрочните и дългосрочните кредити, имат много важна роля и проблемите, свързани с тях, са изключително интересни и значими за фирменото и банковото управление. Защото, ако кредитът не бъде използван по най-добрия начин, може да се превърне в силно възпиращо средство с негативно влияние не само за кредитополучателите, но и за институциите, предоставили кредита. Поради тази причина проблемите, свързани с кредитната дейност на банките, са пряко свързани с контрола на риска. Затова банковият мениджмънт изследва въпросите за същността и анализа на кредитната политика и риска, при кредитирането на корпоративни клиенти, както и системата за банков контрол при отпускане на кре-

дит. Последният се явява основополагащ за ограничаването на първоначалния и текущ риск от евентуални загуби за заемодателя и увеличава сигурността от възвръщаемост.

Пред банките често възникват проблемни ситуации, изискващи обработка на информация от различен характер и намираща се на запис върху различни технически средства и носители. Те описват по специфичен начин отделните аспекти на кредитните операции, явяващи се еманация на кредитната политика на ТБ. Ето защо рискът и неговата оценка, като цяло, са в пряк контакт както с кредитоискателя, така и с банката, и в частност с нейната кредитна политика, която от своя страна се явява основополагаща. Рискът при кредитирането на корпоративни клиенти подлежи на силно минимализиране и строг контрол поради високите експозиции на кредитите и вероятността те да окажат влияние върху капиталовата адекватност и ликвидността на ТБ. Единственият начин за осъществяването на първоначален контрол на кредитоискателите е прецизното изготвяне на финансово-счетоводните и документарно-базирани анализи.

Естествено водещо е разбирането, че кредитната политика на банката е част от общата управленска политика. Тя е пряко свързана с процеса на целеполагане и стратегически мениджмънт. Кредитната дейност на съвременните банки е непрекъснат процес, в рамките на който се открояват два основни етапа (Вътев & колектив., 2003):

- Първият етап обхваща дейността по подбора и приемането на искането за кредит, извършването на обстоен и задълбочен анализ на тези искания и на способността на заемодателя да обслужва исканите кредитни лимити и завършва със сключване на договор за кредит и усвояването на искания кредит.

- Вторият етап обхваща дейността на банковите органи и специалисти по постоянния контрол и регулиране и усъвършенстване на вече създадения кредитен портфейл като цяло.

Към всеки един момент банките следва да отговарят на няколко ключови капиталови изисквания⁶:

- „съотношение на базовия собствен капитал от първи ред 4,5 %;
- съотношение на капитала от първи ред 6 %;

---

⁶ Вж. Капиталовите изисквания към банките са определени с РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 575/2013 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА, от 26 юни 2013 година, относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012; с ДИРЕКТИВА 2013/36/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 26 юни 2013 година относно достъпа до осъществяването на дейност от кредитните институции и относно пруденциалния надзор върху кредитните институции и инвестиционните посредници, за изменение на Директива 2002/87/ЕО и за отмяна на директиви 2006/48/ЕО и 2006/49/ЕО; с Закон за кредитните институции, както и с Наредба № 8 на БНБ от 24 април 2014 г. за капиталовите буфери на банките.

- съотношение на общата капиталова адекватност 8 %⁷.

Когато е налице инициатива на набиране на първоначален капитал за учредяване на банка, минимално необходимият размер на внесен капитал е минимум 10 млн. лв.⁸ или 5 млн. евро⁹. С въвеждането на глобалната регулаторна рамка Базел III в европейското законодателство чрез Директива 2013/36/ЕС (CRD IV) са създадени пет нови капиталови буфера:

1. „предпазен капиталов буфер;
2. специфичен за всяка банка антицикличен капиталов буфер;
3. буфер за глобална системно значима институция („ГСЗИ“);
4. буфер за друга системно значима институция („ДСЗИ“);
5. буфер за системен риск¹⁰.

Антицикличният капиталов буфер е макропруденциален инструмент, предвиден в Наредба № 8 за капиталовите буфери на банките, в съответствие с изискванията на Директива 2013/36/ЕС. Той пази банковата система срещу евентуални загуби, които имат за произход акумулирането на цикличен системен риск във време на регистриран значителен кредитен растеж. Съгласно Наредбата от 1 януари 2016 г. Българската народна банка извършва оценка и определя на тримесечна основа ниво на антицикличния буфер за банките в страната.

В съответствие с чл. 5, ал. 7 от Наредба № 8 Българската народна банка оповестява на своята интернет страница информация за определеното ниво на антицикличния буфер, приложимото съотношение кредити към БВП, както и неговото отклонение от дългосрочния тренд; референтния индикатор, подпомагащ преценката при определяне на антицикличния буфер; и обосновката за нивото на антицикличния буфер. Предвид изискванията на чл. 5, ал. 1 и ал. 3 от Наредба № 8 тази информация се актуализира на всяко тримесечие. По отношение на големите кредити е налице регламентиране освен в европейското законодателство, така и в Наредба № 7 на БНБ от 24 април 2014 г. за организацията и управлението на рисковете в банките.

Причините за възникване на ликвиден риск се свързват с (Радков & колектив, 1998) с разрыв в политиката по управление на операциите в актива и пасива, както и поради влошено качество на кредитния портфейл.

---

⁷ Вж. чл. 92 от Регламент (ЕС) № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 (ОВ, L176/1 от 27 юни 2013 г.)

⁸ Вж. Чл.7, ал. 2 от Закона за кредитните институции.

⁹ Вж. Чл. 12 от ДИРЕКТИВА 2013/36/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 26 юни 2013 година относно достъпа до осъществяването на дейност от кредитните институции и относно пруденциалния надзор върху кредитните институции и инвестиционните посредници, за изменение на Директива 2002/87/ЕО и за отмяна на директиви 2006/48/ЕО и 2006/49/ЕО.

¹⁰ Вж. Чл.2, ал. 1 от Наредба № 8 на БНБ от 24 април 2014 г.

*
*   *
*

В заключение може да се отбележи, че рисковете в банковото дело се отстраняват обичайно частично, но никога изцяло. Те могат да се редуцират, хеджират или трансферират. Приложният анализ на структурата на Балансовия отчет на системата на ТБ в България към 30.09.2018 г. сочи, че в актива водеща позиции в хил. лв. с най-висок относителен дял от 62,5% са кредитите и авансите, докато в пасива на баланса водеща е позиция „Депозити“ с дял от 85,8%. Ето защо за класическо се възприема правилото, че при по-голяма маса от клиенти в пасива и в актива е статистически много по-малко вероятно да се генерира ликвидна криза поради предсрочно падежиране на доставки на ресурси в пасива или мащабни просрочия на пласменти в актива. Всички тези действия водят до ефективна превенция срещу най-големия риск – банковата несъстоятелност и ефектната защита на акционерното богатство, измервано и групирано по елементи чрез балансовите позиции на банката.

Използвани източници

- BNB. (21 юли 2006 г.). *ЗКИ, чл. 3 (1)*. Извлечено от Закон за кредитните институции: bnb.bg
- BNB. (31 8 2017 г.). *BankSupervision*. Извлечено от http://www.bnb.bg/BankSupervision/BSFinansInstitution/BSFIRegistrars/BSFIReg_Introduction/index.htm: bnb.bg
- BNB. (30 09 2018 г.). http://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_download/bs_fi_r_2012_q1_a2_bg.doc. Извлечено от www.bnb.bg: bnb.bg
- BNB. (31 08 2018 г.). *Кредитни институции*. Извлечено от <http://www.bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIRegistrars/index.htm>: bnb.bg
- Sinkey, J. (1988). *Commercial Bank Financial Management*. New Jersey: Prentice Hall.
- Вътев, Ж., & колектив. (2003). *Банково обслужване на икономическите агенти*. В.Търново: АБАГАР.
- Захариев, А., & други. (2015). *Управление на капиталите (теория и практика)*. В. Търново: ФАБЕР.
- МФ. (19 01 2007 г.). *Наредба № Н-21 от 29.12.2006 г. за изискванията към формата, структурата и съдържанието на финансовите отчети, които се съставят от кредитни и финансови институции*. Издадена от министъра на финансите, обн., ДВ, бр. 6 от 19.01.2007 г., в сила от 1.01.2007. Извлечено от minfin.bg: <http://dv.parliament.bg/DVWeb/index.faces>
- Радков, Р., & колектив. (1998). *Пари и банки*. В.Търново: АБАГАР.